

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

**PROGRAMA
PARTİYA KOMUNİST
YA TİRKİYÊ**

WEŞEMÊN PKT

PROLETARÊN HEMÛ WELATAN YEKBIN !

PROGRAMA PARTİYA KOMUNİST YA TIRKİYÊ

Herausgeber
ERMIS Verlag

Postfach 101016
4300 ESSEN 1

Offset Druckerei
B. Ronnes
4190 Kleve

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

NAVEROK

DESTPÊK	7
KAREKTERA HEYMANA ME Û CÎYÊ TIRKÎYÊ L I HUNDURÊ SÎSTEMA EMPERYALÎST	12
TENTÊLA TIRKÎYÊ	17
RÊYA RIZGARÎYA NETEWÎ Û CIVAKÎ YA GELE TIRKÎYÊ	29
- Hırşandına diktatoriya faşist û damezirandına demokrasiya netewi	29
- Demokrasiya netewi	33
- Temamkırına şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel	43
- Armanca meye sosyalist	45

Destpêk

Damezirandina
PKT û jêmayeyê
devrîstandyê

Partiya Komunist ya Tirkîyê rast-rast bî tesîra Şoreşa Gelarêzana Sosyalîsta Mezûn, dî demeke rûyê erdê heymanek lap û nû, dî heymana jî kapitalîzmê derbasbûna sosyalîzmê vedibû, lî Tirkîyê jî singê çîna karker û gelê me damezîrî ku ew têketibû-ne şerê rîzgariya netewî.

Dîjî nîrê kolonyalist, dîjî dewletên biyanîyên êrîşkar û dîjî zorkariya Osmani şerê meye rîzgariya netewî û hemû eneneyên bî şan ya şerên çîni ku çîna karkerê Tirkîyê dî gehîna dirêka xwe da domandîye, hemû jêmayeyên candî yê mirovparêz, gelparêz û pêşverû yê netewayê Tirk, û yê netewayê Kurd, û yê hemû netewayok û gelên hîndîki ku lî Enetolî dijî Partiya Komunist ya Tirkîyê dîde jîyandî. PKT partiya herî kevn ya welatê me ye û 10 Kewçerî 1920' an hatiye damezirandî.

PKT jî roja hatiye damezirandî vîr va, lî nav şerên gelê me ya dijî emperyalîzmê, paşverûtiya hundur û dijî karbidestîya sermîya mezûn û aîşayên axan, lî qorên pêşîn cigirt; komunist dest bî çek tevîbûne şerê rîzgariya netewî. PKT, dijî zorkariyê bînavber û bîhovîti domîbûne sekîni, mafên netewî yê gel, serxwebûna netewî, heq û azadiyê demokratîkê gîştî, heqê cîvaki, aborî yê mirovê xebatkar, karker, gundî, zîneetkar, memûr û yê hemû gel parast.

Armanca nêzik û
dûr ya PKT

Bırojeki armanca bingehin ya PKT
ji navginek bûyina politika êrîşkar
ya emperyalizmê, û ji diktatoriya
faşist ya oligarşiya hevkar, pêkanina
demokrasiya netewî, baştirkirina mercên jiyina kedkiran,
dawikîrîna zordestîya netewî lî welat û bilindkirina Tirkî-
yê bî faktoreki aşiti ye.

Armanca PKT ku qe nayê terkandin sosyalizm e. Yek-
kîrîna çîna karker û pîranîya gel ya Tirkîyê lî dora birbi-
na hane serbîlind û amadekirina wana bona şerê sosya-
lizm, hunduroka hemû xebatên politik yê PKT pêktînin.

PKT, partiya şoreşger ya çîna karkerên Tirkîyê ye. We-
zîfa diroki ya çîna karker bî rêya şoreşger dawikîrîna sa-
zûmana kapitalist e ku ew sazûman xwe dişpêre ser ked-
xwerîna mirov bî destê mirovê din, sazîrîna sosyalizmê
ye ku ew, yek civatek mirovparêz, datnas û demokratik
e, û paşê ji sazîrîna komunizmê ye. Çîna karker hingê bi-
pêşengîya partiya xweye komunîst xwe yekneke nîkare
armanca xweye han pêkbîne.

Prensîbên PKT

Marksîzm-Leninîzma afirandiver ku
dî heymana me yek zanistîyeke
rastî zanyarî û şoreşger e, û enternasyonala proleter
prensîba rêberî ya hemû lîvînen PKT û bîngeha zanyariya
politik ya wê ye. PKT diji îdeolojiya burcûwayî, diji
netewaperestî û şovenîzmê diji dijkomunîzm û dijso-
vetîzmê, diji oportonîzma rast û "çep" tekoşîneke
îdeolojîkî bînavber didomîne.

PKT qetek tevgera komunîst ya navnetewanî ye ku
jê nayê qetandin; xebatkîrîna bînavber dî rêya yekîtiya
tevgera han da û şirikîtiya wî bî hemû hêzên dijempere-
list û aşiti wezîfa partiyê ye. Yekîtiya bîbiratî bî Parti-
ya Komunîst ya Yekîtiya Sovyetan (PKYS) ku ew pê-
şeng û şîparteka bîngehîna tevgera komunîst ya navnetew-
anî ye, pişgiriya bî hemû welatên sosyalîzma reel berê
pêşin Yekîtiya Sovyetan, prensîba bîngehîna enternasyo-
nalîstî ya PKT ye.

PKT pişgiriya bî şerên rîzgariya netewî yê gelên Asya
Afrika û Emerîqa Latîni ra didomîne. PKT tevayîya vî,
heqa bîazadî kîfşîkîrîna qedera xwe ya netewanan, heqa
cîhêbûnê bî tawîz diparêze.

Damezirandiver û serokê giştîya pêşin ya PKT Mîste-
fa Suphî, bî hemû jiyîna xwe bî wekoka mezin ya enter-
nasyonalîstî û welatperazîyê. Ew dî qorên Bolşevîkan da
dîji neyarên şoreş şerkîr, dî rêya rîzgariya netewî û civakî
ya gelê me da canê xwe da.

PKT jî xeta Mîstefa Suphî neqetîya, naqete.

PKT dî rêya enternasyonalîzma proleter da dimeşe. Lî
rêya han wezîfên çîna karker û wezîfên netewî yê ge-
lê Tirkîyê bî wezîfên muşterek yê çîna karker û hêzên
pêşveçûna civakîyên navnetewanî; berpîrsiyariya partiyê
yên pêşîya çîna karkerên welatê xwe bî berpîrsiyariya
pêşîya karkerên hemû welatan va hevidu girêdide.

**Dî şerê rîzgariya
netewî da**

Programa hane lî Kongra 5'an ya
PKT hatiye biryarkirîna Programa
4'an ya PKT ye.

Programa Yekan ya PKT wezîfên
serfirazkîrîna şerê rîzgariya netewî û damezirandîna ko-
merek demokratîk hîldîda hundurê xwe. Dî salên 1919-
1923 şerê rîzgariya netewî serfirazbû. Hêzên rîzgariya ne-
tewî Padîşatiya Osmani û Xelîfetiye paqîşkîrîna avêtin.
Komera Tirkîyê ya civan û serbîxwe hate damezirandin.
Bî vî avayî beşekî armancên bî Programa Yekan danîbû-
ne pêşîyê hate pêkanîn.

**Dî tekoşîna
parazîta
serxwebûnê da**

Programa Dudan ya PKT gori mer-
cên nû, kû burcûwaziya netewî lî
ser dewletê karbîdest bubû hate
amadekirîna Programa 1926'an, hû-
rîndarkîrîna wezîfên şoreşa rîzgariya netewî kû lî nivê
rê mane, bî şoreşa demokratîka dijempereyalîst, dijfeodal

û wezifên şerê diji hemû awayiyên têketinên rêya veşerîna girêdayibûyîna emperyalîzmê û mercên kapitûlasyonê hîldîda hundurê xwe. Programa Dudan dî mercên lî welatên kapitalîst faşîzm bûbû xeterîyek mezîn û emperyalîst tîvdarekên şerê cihanê nû didîtin êdî nîkarîbû hevcedariyên tevgerê bersîvbike. Kongra 4'an ya Partiyê ku dî sala 1932 hatîbû pêkanîna guhîrandîna Programa Dudan biryarkir.

Dîjî faşîzm û şer

PKT, lî beriya Şera Cihanê ya Dudan û dî dema salên şer da hemberê zordestiyên giran sekîni. Partî dîjî hukumetên alîgirê faşîzmê ku dîxwestin Tirkîyê lî rex Almanya Nazi kaşbîkîne hundurê şer, û dîjî tevgera nejadperest-faşîst ya ajanên Nazi tekoşin da. Dîjî kapitalîstên talankirî yê şer mafên karke-ran parast. PKT, dî Plenuma Komîta Navçayî ya xwe da lî sala 1943 dîjî faşîzm û talankîrînê platforma enîyek fire biryarkir. Komunist û hemû hêzên dijfaşîst, dî pîndamkirîna Tirkîye lî rex Almanya Nazi kaşbîbe hundurê şer roleke girîng leyîstin.

Bona demokrasi

Dî dema paşîya şer PKT xebîtî şîrîktîya hemû hêzên demokratîk pêkbîne ku rejîma bî yek partî were dawîkirin, azadiyên demokratîk yê gîştî werrîn qezexkirin, aşîti û serxwebûnîya netewî were parastin, reforma ax were pêkanîn. Lî cihanê û lî Tirkîyê dî mercên hatûbûn guhîrîn. Programa Partîya Kedkîr û Gundîyên Sosyalîst ya Tirkîyê ku dî sala 1946'an bîlegalî hatûbû sazîrîn, armancên polîtîk yê roje ya PKT dîteyîsand. Paşîya 1950, bî vê yekê ku karîndarbasbû destê burcûwaziya mezîn ku ew dî bîngema emperyalîzma Emerîqa'yê da bûn, dî mercên emperyalîzm "şerê sar" nepaxdîkîr, lî welat rejîmek zordestîyê neyarê gel hate damezîrandin. Dîjî PKT ku hemberê polîtîka neyarê gel ya hukumetê û hemberê şerê Kore'yê têketûbû tekoşîne, êrîşek heya wî rojê nehatûbû dîtin

destpêkir.

Qelsiyên derbase dî beriya pêngavê da

ku bî wergerandîna 27 Gulan 1960 peydabûbûn biemîline.

PKT lî hundurê salên 1960-1970, bona amadekirîna programek lêhatî bî teybetiyên nû dî geşbûna kapitalîzm lî Tirkîyê û bî pêpîlûka nû dî buxîrana kapitalîzmê û lî ser bîngeha han bona pêkanîna yekîtiya kadroyên partîyê ya îdeolojîk û polîtîk xebîtî. PKT, Partîya Karkerên Tirkîyê (TIP) ku lî sala 1961 hate damezîrandin piştêkir û xîretên rêberîyê bona dî enîyek da yekbûna hêzên dijemperyalîst û demokrat nîşankir. Partî xîretkir qelsiyên hundurê xebatên xwe bîqedîne.

Dema pêngavê

Biryarên ku PKT lî sala 1973 biryarkir dî dîroka partîyê da demek nû da destpêkirin. Dema han bî hemû alîyan va dema pêngavê nû, salên livînê bû. Wezîfa biryarkirîna programa nû ya partîyê, dî sala 1977'a da Konferansa Netewî ya partîyê anî ci. Programa Partîyê ya Sisêyan jî alîyê dî ronayîya Marksîzm-Lenînîzm lêkolîna heymana me û mercên cîvaki-aborî yê Tirkîyê û jî alîyê armancên dîr û nêzik ku jî vir derxistîye, bîgîştî hêjayîya xwe diparêze.

Tentêla nû, programa nû

Lê belê dî dema derbasbûyî da lî cihanê û lî Tirkîyê guhîrînê girîng eşkerebûn. Emperyalîzm berê xwe da teverkirîna nermbûna kolana navnetewanî, polîtîka hîşkbûn û hevîxistinê derxiste pêş. Encama vî lî rûberê cihanê xetîtiya şerê nukleer pîr gelek zêdebû. Lî Tirkîyê bî piştêkiya emperyalîzma Emerîqa'yê dîktatorîyek faşîst hate damezîrandin. Geşbûnê han wezîfê damezîrandîna hevkarîya fire bî hemû hêzên aşîtparêz û hemberiyên dîktatorîyê, bîlîndkirîna tekoşîna komîtan dîveyahîrîna stratejî û taktîkên partîyê nû va werrîn rêzkîrîn. Kongra 5'an ya PKT bî geşkirîna Programa Sisêyan, gorî tentêla nû wezîfa han anî ci.

Karaktera heymana me û ciyê Tırkiyê lı hundurê sistema emperyalist

Lı rûberê cihanê
heymana ji kapi-
talizm derbasbûna
sosyalizmê

Heymana em têda dijin ku bî Şoreşê Gelarêzana Sosyalista Mezin destpêkirîye, heymana lı rûberê cihanê ji kapitalizm derbasbûna sosyalizmê ye. Dı heymana me da diji-tiya bingehin dı navbera kapitalizm û sosyalizmê da ye. Bergeha bingehin ya geşbûna gerdûnî sistema sosyalista cihanê, berê pêşin Yekitiya Sovyetan kifşîdike. Çina karkerên welatên kapitalist û tevgera rızgariya netewî lı cem sistema sosyalista cihanê hêzên bingehin yê tekoşîna hemberê emperyalizmê pêktînin, gehineka şoreşgerî ya cihanê pêşvadibin.

Lı rojên me welatên sosyalist geşbûyînen xweyên bî pır bergeh didominin, welatên dın pey hev dikevîne rêya geşbûyîna sosyalist. Lı welatên kapitalist tesira çina karker lı ser geşbûna cıvaki zêdedibe, digel hevkarên xwe, tekoşîna diji karbidestîya yekdestan bilınddike. Gelên Asya, Afrika û Emeriqa Latîni, dı tekoşîna dijemparyalist da qezencên nû peydadikın. Hunduroka dijemparyalist ya tevgera welatên bêbloq kûrdibe. Kolanê tesirê ya emperyalizmê tengdibe.

Buxrana kapitalizm
û politika êrişkar
ya emperyalizmê

Buxrana gıştî ya kapitalizmê kûrdibe, bî buxranên dewrî va derbasê hundurê hev dıbin. Bêistiqrariyên hundurê sistema kapitalizmê zêdedibin. Dijitiyên navbera emperyalist

tan tûjdibin. Hingê emperyalizm qelsdibe êrişkariya wî hê ji zêdedibe. Emperyalizma Dewletên Yekbûyî yê Emeriqa serê paşverûtiya navnetewani dıksîne, bî armanca para zavırandina çûyina dirokê stratejiya xweye êrişkar bergehdiqe ser welatên sosyalist berê pêşin ser Yekitiya Sovyetan û ser hemû hêzên dijemparyalistên cihanê.

Dorhêlên karbidest ya DYE (Dewletên Yekbûyî yê Emeriqa) bî armanca qezencıkırna bihêzbûna leşkerî lı hemberê welatên sosyalist qoşa bıçekbûnê qasê heya nıha nediti lezdikın. NATO dı tıvdarekên lı cihanê şereki nû da rola pêşin dileyize. Têketinên emperyalizma DYE ku armanedikın keysa derba nukleer ya ewılın derbasbıke destê wî, xeteriya tunebûna mirovatiyê dı şerê nukleer da zêdedike.

İro lı cihana me tu qite û tu hêram tune, ku emperyalizma DYE bona pêkanîna guhırandınek bî kêra mafên xwe zorkari, gefan û zorbeti neemilîne. Emperyalizma DYE hêrama Rojhılatanavın ji, bona xwe kolana mafên jiyini dihesibine û bona pındamkırına geşbûnên dijemparyalist, lı vî hêramê hemû rêyan diemilîne.

Tırkiye: welatek
grêdayi bî
emperyalizmê

Tırkiye qeteki sistema kapitalistî ya cihanê ye û welatek jı aliye abori, politik û leşkeri bî emperyalizmê grêdayi ye. Jı vî sedemê rasterast dı bin tesira encamên giran yê cıvaki, abori û politik yê buxrana gıştî ku hingê diçe kûrdibe ya sistema kapitalistî ya cihanê da dimine. Lı cem vî, Tırkiye lı pêşberê encamên bî xeteriyên hemû cûre serboriyên leşkeri yê emperyalizmê dimine ku emperyalizm kudera cihanê dıbe bıla be têdikevê.

Tırkiye ku bî alikariya mezin ya welata sosyalista pêşin, bî alikariya Unsyaya Sovyet, bî rêya jı şerên rızgariya netewi yek diji emperyalizmê yê pêşin lı rûyê erde gihiştande serfraziyê û hatiye damezırandın. Dostiya Tırk û Sovyet bûye yek jı prensibên berê pêşin dı politika der ya Komera Tırkiya cıvan da.

Lı paşıya Şerê Cihanê ya Dudan emperyalizm, nemeze emperyalizma DYE bî azinên kolonyalizma-nû ku ew bî "Doktrina Truman" û bî "Plana Marshal" kesdardibin, xwe sipartande hêzên paşverûyên hundur, burcûwaziya mezin, xwedanên axê mezin û burcûwaziya burokratik, lı ser Tirkîyê karbîdestî peydakır. Tirkîye bî endamiya NATO bû welatek grêdayi, û bî rêzek peymanên dilitiyên duali bû welatek grêdayi bî DYE û welatek peyre-vok.

Jı sedema cigirtina xweye coğrafiki ya stratejik, lı hêram Tirkîye dı planên şer yê NATO û emperyalizma DYE da ciyek grıng digre. Tirkîye ku welatê endamê NATO ye ku xwedanê tuxuba heri dirêj bî Yekitiya Sovyetan e, lı cem vî dı navbera Belqanê, Behraqaşa Rojhilat û Rojhûlatanêzik da nıqta gıllê ye. Emperyalist ev cigirtina stratejik ya Tirkîyê hum lı pêşberê Yekitiya Sovyetan, hum pêşberê welatên sosyalist yê lı Belqanê, hum jı lı pêşberê tevgerên rızgariya netewi yê lı Rojhûlatanavın weka texteki banzdayinê dıbinın. Hebûna gelek wergehên NATO û Emeriqa lı ser erdê Tirkîyê, ewi dı pêşberê hemû welatên cınar dıke faktorek gefê û welatê me tıne pêşiya xeteriyê ku ew bûbe meydana şerê nukleer.

Politika abori ya welat, avagehên diravi ya nê emperyalistên kolonyalistên-nû, weka IMF û Bona Cihanê didin nıvisandin. Yekdestên navnetewani hıngê dıçe zêdetır dekivene hundurê abori. Welatên emperyalist bî navgıniya CAA (Cıvata Abori ya Awrupayi) dıxebıtın pêgrêdayina kolonyalistiya-nû ya Tirkîyê zêdetır bışidın.

Emperyalist, nemeze emperyalizma Emeriqa'yê, bona bîhêzkırına ciyên xwe lı welatê me hemû rêyan dıcerıbinın. Emperyalistên dırokdê da bı zordestiyên bı pırali lı hemû kolanan, jı damezirandına hukumetan heya politika der tevdbûne şıxwılên meyên navın, hukumetên hevkar û burcûwa pıştekdıkkırın ku ev bıhoviti heqên mırovı yê heri bıgehın pêşekırın, dıji tevgera gel ya dij-emperyalist demokratik terorizmê rapelıkandin, muda-

xele û wergerandinên leşkeriyên paşverû nepaxdıkkırın, iro jı bona mafên xweyên kajo, diktatoriya faşist pıştekdıkn. Dı êrişên wiyên dıji gel, dıji hêzên aşiti û demok-rasi da wı bıwerındıkn.

Cebılxana erışa ideolojik ya oligarşıya hevkar, jı çekên êrişiyên dijkomunisti û dijsovyeti yê emperyalizm û jı şovenizm pêktê. Çekên han ne tenê dıji komunistan ku 1922'an vır va mecbûr bûne nepeni dıxebıtın, lê dıji hemû hêzên aşitiparêz û demokrat bêman têne emılândın. Oligarşıya hevkar û diktatoriya wı ya faşist, nerm-bûna navnetewani weka xeteriyek bona hebûna xwe dıbine.

Tirkîye: Xeleqa Pêşberê van hemûyan, Tirkîye xeleqa qels ya qels ya emperyalizmê ye. Bona emperyalizmê rızgariya netewi û cıvaki ya gelê Tirkîyê, mercên navnetewani kêrhatinın. Pêvendiya hêzan ya hemberê hev lı cihanê, hemberê ne serkeftın û mexlûbiyetên derbase ku lı vır û lı wır eşkeredıbn, tım lı bergeha mafên hêzên dijemperyalist dıgıhure. Serkeftınê sistema sosyalist kedkırın welatê me şoreşgerdıke, dı nav tekoşına wı da bona gelê Tirkîyê ronayi digre.

YKSS: Jı Şerê Cihanê ya Dudan vır va nekela aşitiyê hatına şerêki cihanê ya nû lı pêşiya mirovatiyê, hemû gavên ku lı rêya nermbûnê dı pêvendiye navbera dewletan û lı rêya bîçekbûnê hatine avêtin, berê pêşın afrandına politika aşiti ya bıbiryari ya Yekitiya Sovyetan û hêza wiya mezin dı hemû kolanan, abori, politik, leşkeri ye. Dı sistema sosyalist da ku kela aşitiyê ye çın, dorhêl û hêzên politik tune ku mafên wan jı şer, jı tıvdarekên şer, jı qoşa bıçekbûnê û jı wegrıvani hebin. Aşiti pêwistiya tebieta sosyalizmê ye.

Lı cem hev jiyına Lı cem hev jiyına bı aşiti cûreki te-bı aşiti koşına çini ya navnetewani ye ku

didome. Lı cem hev jiyina bîaşiti sistemên cıvakiyên dijhev eve ku lihevnehatinên dewletan neemilandin zordari û gefa zordari were hûrındarkirin, pêşiya karbidesti û gışkiya ax, wekheviya dewletan gram were nişankirin û tevnebine şıxwılên navin yên hev. Armanca tekoşinê bona bêkêmayi pêkanina prensibên han, derxistin û avêtina şer ji jiyina mirovatiyê ye. Lı cem hev jiyina bîaşiti tekoşina gelên di bin zordestiya emperyalizmê da ne û kedkirên welatên kapitalist bona rızgariya wan bihêzdike. Hêzên heri paşverû yên emperyalizmê qelsdike. Mercên navnetewaniyên kêrhati, bona baştir isbatkirina serdestiya sosyalizmê lı pêşberê kapitalizmê dide gihiştandin.

Wezifa heri giring: Eslê emperyalizmê neguhiri. Ew iro ji weka do neyarê pêşin ya mirovatiyê ye, disa kaniya kedxwerin, zordesti, newekhevi û xeteriya şer e. Lı roja iroyin wezifa heri giring, lı kolana navnetewani paraztina aşitiyê ye. Komunistên ku di tekoşina diji kedxwerin û zordestiyê da lı qorên heri pêşin cidigirin, bona paraztina heqê heri bingehin ya mirovan, heqê jiyinê ji di qorên heri pêşin ya tekoşina aşitiyê da cidigirin. Bona hevsarkirina êrişkariya emperyalistan, bona bihêzkirina yekiti û pişgiriya welatên sosyalist, tevgera karkeran ya navnetewani, tevgera rızgariya netewi û hemû hêzên diji şer, bona aşiti hemû xiretan nişandikin. Tekoşina lı rêya aşiti, ji tekoşina diji emperyalizmê û ji tekoşina demokrasi, pêşveçûna cıvaki nayê veqetandin.

Tentêla Tırkiyê

Kapitalizma girêdayi û bînisbeti paramayi

Sedema bingehin ya vê yekê ku Tırkiye hemberê hemû keysên xwe, bi deh salane ji paramayin û ji buxranên kûr nikare xwe rızgarbîke kapitalizma girêdayi bi emperyalizmê ye ku lı welat cigirtiyê. İro Tırkiye lı hundurê sistema kapitalist ya cihanê welatek çandın û senayi ye, û lı hundurê welatên kapitalistên bi dereca navin geşbûyi lı rêzên jêrin cidigre. Karrektera bingehin ya kapitalizma Tırkiyê, bi pırali girêdayibûna emperyalizmê û bînisbeti paramayina wi ye.

Geşbûna kapitalist lı Tırkiyê

Kapitalizm lı Tırkiyê dema Osmaniyê bînisbeti dereng û tevlihev destpêkire geşbûnê; bi "dewletgeri" ya abori ku lı salên 1930'yan destpêkirin bîkaranin cigirt. Ça lı paş Şerê Cihanê ya Dudan pêwendiyên kapitalist ku emperyalizm bi azinên kolonyalizma-nû piştekdikir, ketin hundurê geşbûnek lez; kaviên feodal destpêkirin tunebûnê; bazara hundur firebû; hêzên berkır lı hınke sektoran geşbûnek bînisbeti lez nişankirin; lı gelek çiqan berkırın zêdebû; kapitalizm lı çandınê ji karbidestbû. Di salên 1970'yan da: berkırına senayi ji çandın buhuri, çiqên nû damezirî; cûreyên berkırinê pırbûn; sektora olaman mezinbûn û firebûne-

ke lez nişankırın; nıfûsa bajari gihişte nıfûsa gundan; hejmara xebatkarên senayi û sektorên inşaat, pêgihan-dın û olamê tev bihevra gihişte 40 ji %' en nıfûsa biabori aktif. Tıbaba kesên ku di çandî de bi derheqdest dixebitın lezi zêdebû. Sistema sosyalist ya cihanê li ser van geşbûnan tesirên bîwesite û bêwesite nişankır. Tirkîyê ya pêwendiyên aboriyên bi heqên wekhev û bi duali kêrhati damezirand.

Sermaya yekdest û pêwendiyên kapitalizma yekdestiya dewlet

pêwendiyên teybeti yê kapitalizma yekdesti ya dewletê bigirêdayi geşdibin, gehineka derbasê nav hev bûyina dewlet û yekdestan pêşvadiçe.

Encamên cıvaki, abori û politik ya kapitalizmê

gekek bavêdiravan hingê diçe dewlementirandin, pıranıya mezin ya nıfûsê ji xızantirandin. Kedxwîna ser çına karker gûrdibe. Gûriya kedê bızordesti têtê zêdekırın. Keda karkerên jin û cıvan, keda karkerên çandın û rêlê bihoviti tê xwern.

Tentêla berkırên piçûk li bajar û gund, û tentêla tebeqeyên navin xırabdibe. Tentêla gelek kapitalistên xwedanên kargehên piçûk û navin diheje.

Bêşixwili wek pırsiyara cıvakiya heri mezin derdikeve pêş. Enflasyon û tımî zêdebûna cılman, bêwezintiyên belabûna dıhatoka netewi hê ji kûrdike. Seviya pêkanina hevcedariyên cıvaki û çandeyi, weka xani, bıjuntî û hınanın ya karkeran paradiçe. Geşbûna zanist, pişî û

İro, burcûwaziya yekdestê hevkar, li serê vi 8-10 grubên yekdest di pelandina abori da xwedanê hêzek girang e. Derbasê nav hevdı bûyina grubên yekdest bi banqeyên teybeti, dendikê finans kapital damezirî. pêwendiyên teybeti yê kapitalizma yekdesti ya dewletê bigirêdayi geşdibin, gehineka derbasê nav hev bûyina dewlet û yekdestan pêşvadiçe.

Guhırinên hane di aboriya Tirkîyê da mercên pêwist bona bihêzbûna tevgera çına karker û bingeha cıvaki û abori ya sosyalizmê amadedike. Ji aliyê dın wextê çen-

çande, gihiştandina van bi gel diwardibe.

Geşbûna kapitalist ya girêdayi rê vekar welatê me pırtir bi emperyalizmê grêbibe û paşverûti li her kolanê pêstahere. Hêzên karbidest heqên demokratik ya gel bihoviti pêpesdıkın. Gehineka kombûna sermayê li çend destan, zordesti û zorbetiya hê ji zêdetir diji çına karker û hemû kedkırın, diji gelê Kurd û diji hêzên pêşverû seranser diçe.

Aboriya Tirkîyê karekterek bi pıra yayi nişandike. Abori pêwendiyên berkırnê ya teybetiyên beriya kapitalizmê û pêpılûkên kapitalizmê yê ewılın, geşbûyi û axırın, li cem hev di hundurê xwe da xweyidike.

Geşbûna kapitalizmê, di çandın, di bazırğani, û di şıxwılên diravi da, pêwendiyên beriya kapitalizmê û nivfeodal û berkırna piçûk ya metayên belabûyi dawinekir ku cûreyên hevkarî, nivekarî, selefkarî û debiri tene dıtn. Her çıqas gırngiya pêwendiyên han kêm dibe ji hebûna wan didome.

İro mülkên mezin bi pıranıya mezin bi destê xwediyên xwe, yan ji bi destê kırıkırın, bi pêwendiyên kapitalist tene xebitandın. Hejmara cotgehên kapitalist ku bi axırıya derbasê destê xwe kırıın, bi kırıkırına axên gundiyan piçûk û bi yekkırına van hatine damezirandin zêdedibe. Zıvırandına axên mezin bi kargehên kapitalist ku ew bi serûber karkerên biderheqdest dixebitının, gehinekek dirêj û bi sancı ye.

Berkırınên piçûk ku li hundurê nıfûsa xebatkarên çandınê pıranı ne, hingê diçe dıhırşın. Lê berkırına piçûk li çandınê hê ji fire ye û gırngiya xweye mezin di parêze.

Berkırına piçûk ne tenê li çandınê, li senayi ji ciyeke gırng digre. Pıranıya gırn ya kargehên kapitalist li Tirkîyê ji kargehan pêktê ku hindik karker dixebitının û teknolojiya paramayi diemılın. Bi geşbûna kapitalizmê e-

vana ji aliyek dıhursın, ji aliye dın va nû yên van dızên. Kargêhên senayiya berkırnê yên modern, dı bin xwedaniya sektora kapitalistiya teybet da nın ji, gora pîvên hevde mi babetiye n para nişandıkın. Teknolojiya van paramayi ye, bı derva va gıredayi ye. Bendên hıldan-dayinê dı navbera kargêhên senaiyê mezin da qels e, berkırna navgînê berkırnê li seviyek pır para ye.

Lı Tırkiyê bira bingehin yê berkırna malên razadın û malên navin kargêhên dewlet pêktinın. Dewlet bı kargêh û bı navgînê xweyên dinên bin destê xwe dı senayi, çandın, benqekari û bazirganiyê da roleke bergehkir dıleyize. Hêvırtına bınısbeti navbera avaiyê cûda cûda dı aboriyê da ancax bı feeliyeta biserûberkırnı ya dewletê tîye peydakırın. Peydakırna hevırtına han roj bı roj diwartır dibe.

Bı lezbûna gehineka yekdestbûne, ev yek ku yekdest berê pêşin bı navginiya karina politik keysên maddiyên bihêz yê kapitalizma dewletê bona mafên xwe pırtır dıemilinin û hevkarıya xwe bı sermaye biyani va bihêztr dıkın, dijiti, bınısbeti û buxrânê kapitalizma grêdayi û paramayi hê ji zêdetır dıke.

Bı emperyalizmê grêdayibûn, kedxwerin û talana giran ya emperyalisti buxrana abori kûrdıke. Tırkiye timi li tentêla hevcedariya qrediyên welatên emperyalist dimine. Dewletên emperyalist û komelên kollektif yê kolonyalizma-nû, weka IMF, Banqa Cihanê bona qrediyên dıne Tırkiyê, him faizên bilind didine sipartin, him ji li pêşberê vana tavizên abori û politiken mezin distinin. Deynên der timi mezındıbin. Yekdestên navnetewani ji razandinê xweyên bıwesite û bêwesite li Tırkiyê karên mezin peydadıkın. Bı pêkaninê politikayê abori ku IMF dide sipartin, bı derva grêdayibûna aboriyê hê ji zêdedibe. Buhayên malên itxalatê hê ji bilındıbin. Pêşberê vi buhayên malên ixracatê ji timi berjêrdıbin. Ev kedxwerina emperyalizmê li kolana bazirganiyê bı develasyonê IMF dide sipartin hê ji zêdedibe. Deyndarmayına dı bazirganiya der da, ji Şerê Cihanê ya Dudan vır va bû

pırsiyareke qronik. Ev yek ku NATO xerçkırnê bıçekbûnê zêdedıke bona windabûna fonên netewiyê pır mezin rêvedıke. Peymanê hukumetê Tırkiyê bı CAA pêkaniye zirarê gelê me û aboriya netewi dıxebitin.

Buxrana avayi

Aboriya Tırkiye dı hundurê buxraneke biavayi ya timi da ye. Dı bingeha buxrana han da ku daviya 1975'an encamê wê yê hırşandınox hê ji kûrbûne, karektera bı pır avayiya abori radizê. Ev avayiya abori, geşbûna hêzên berkırnê diwardıke, grêbûna bı emperyalizmê zêdedıke, li gehineka berkırnê timi bona asêbûnan rêvedıke. Navbera senayi û çandınê, navbera çiqên cûre cûre yê senayi, navbera hêramên coşrafik, navbera berkırna malên berkırnê û qedandinê (tiiketim), û bı gıştı navbera berkırn û qedandinê bêwezıniyê mezin û wezıniyê newekhev yê geşbûnê derdıkeve holê. Qereborse, spekulasyon, qaçaxi, ruşwet, şêlandın bılezi beladıbe. Newekheviyê civaki, cihêbûnê çini kûrdıbin.

Her çıqas dı hınek nişandanoxên buxrânê da başbûnê bınısbeti û derbase were dıtin ji, geşbûna heya iroyin eşkere bıdelilıkye kapitalizm li Tırkiyê mıkare bı pır avayiya aboriyê û buxrana avayi ji holê rake. Hingê guhrandınê dijempereyalist û demokratikê bingehin neyên pêkanin, buxrana han nayê dawikırın.

Burcûwaziya yekdesta hevkar

Lı Tırkiyê bona emperyalizm û paşverûtiya hundur pişteka civaki çini ya heri gırng burcûwaziya mezına hevkar, nemaze ji bira wê ya yekdest e. Burcûwaziya yekdest ku hebûn û hêza xwe ji berê hemû tıştan deyndarê emperyalizm û pişteke dewletê ye, li hundurê burcûwaziya mezin bira heri honandi, heri jir ku heri lez bihêzdıbe, bira heri mêjokkar û heri paşverû ye.

Burcûwaziya yekdesta hevkar hındakiyêk piçûk e ku berê pêşin xwe bı teherê holdingan honandiye, li sektorê senayi, bazirgani û olami pır gelek kargehan li

bin xwedaniya xwe digre, di hinek çiqan da bi rêyên cûre cûre kargêhên piçûk bi xwe va girêdaye. Hindikayiya han him keda karkerên kargêhên xwe dixwe, him ji hemû birên der-yekdest dişêline, karên mezin va yekdestiyê derbasê destê xwe dike. Çend holding hemû banqe û şirketên sigorteyên teybet derbasê bin destê xwe kirine.

Bi pêkanina politikayên abori ku IMF dide sipartin zirarê hemû birên din burcûwaziya yekdest hê ji bihêz bû, mejokkari, spekulatori û karektera wêya şelandiveri kifştir derkete ber çewan. Ew xwe qewimtir bi emperyalizmê girêda, paşverûtirbû. di refên wê da meylên faşîst, şovenist, wegivan, parêzdarê hişkbûnê û serborivan bihêzbûn, hingê çû derketine pêş.

Burcûwaziya

buokratik Burcûwaziya buokratik ku ji bira bîlind ya buokrasiya dewlet derdikeve, bi xilmetkirina ciyên xwe di dengbariyan û kargêhên dewlet da dibîne xwedanê sermayê, bi yekdestên teybet pêwendiyên biwesite û bêwesite didamezirînin, bi navginiya IMF, Banqa Cihanê, Kluba Rotary hwd. xwe bi dorhêlên emperyalist girêdînin,

Bira bîlind ya ordi bi OYAK (Avageha Hevpiştekkirina Ordi) û bi Weqîfên Ordi bûne xwedanê piştekan aboriyên teybet, bi gelek rêyan bi yekdestên teybet bandan damezirandine. Bira han paşiya 12 Kewçerî 1980 bandan han û hêza xweyên abori hê ji zêdekirîye. Ev bi pêwendiyên xweyên bêwesite bi Pentagon, bi NATO û bi yekdestên çekberkir, bi emperyalizm, nemaze ji bi emperyalizma DYE va girêdayi ye. Pêwendiyên han wê paşverûtirdike.

Burcûwaziya navdar û şelandiver

Burcûwaziya navdar û şelandiver ku rêya bi qereborse, spekulasyon, selefkarî, qaçaxî, mitehitiya dewlet û ordiyê, bi rêyên zagûnî û der-zagûnî karên mezin lîdide, bi gelek rêyên biwesite û bêwesite bi dorhêlên emperyalist, bi burcûwaziya yekdesta hevkar, bi burcûwaziya

buokratik û bi rêbirîna bîlind ya ordiyê pêwendiyên didomîne

Xwedanên axên mezin

Xwedanên axên mezin birek teybet ya hêzên karbîdest pêktînin. Bira han li kolana der-bajaran hêza herî paşverû ye. Ji damezirandina Komer vir va her çiqas binîsbetî kêm bûye ji, li hemû deman li ser karîna politik bûye xwedanê tesîrek girîng.

Oligarşiya hevkar

Iro li Tirkîyê karbîdestiya abori û dewletê oligarşiya hevkar di bin destê xwe da digre. Oligarşiya hevkar, ji burcûwaziya yekdesta hevkar, û ji herî kodamanên burcûwaziya şelandiver-navdar, burcûwaziya mezîna hevkar, yên xwedanên axên mezin, yên burcûwaziya buokratik ku li dora burcûwaziya yekdesta hevkar aliyanê hev, ji rêbirîna bîlind ya ordiyê û ji nementên emperyalizma Emerîqa yên li welat pêktê. Birên han pêşberê hinek dijîtiyên hundurê xwe, diji gel û diji mafên wiye netewî pihê bi hev grêbûne.

Cûdabûna hundurê burcûwazi

Cûdabûna hundurê burcûwazi ji zêdedibe. Mafên xwedanê kargêhên piçûk û navîn, berê pêşî yên li senayiyê feeliyet didomînin û bi emperyalizm û yekdestan girêdayî nînin, mafên burcûwaziya gund bi mafên oligarşiya hevkar tê hemberê hev, ciyên vane abori paradîçe. Ev bira burcûwazi di tekoşîna aşîti û demokrasiya netewî da bi çîna karker şirîkti bike kêra wê bixwe ye.

Çîna karker

Hêza bîngehin li diji oligarşiya hevkar çîna karker pêktîne. Çîna karker ji kedkirên mîl û serî pêktê ku ew bi derheqdest dixebitî û li berkîrî û li kolanên bona pêkanîna berkîrî ne wezîfeyek bîngehin ya wan hene dixebitî. Li serê salên 1980'yan nêzikê 25 ji % an nîfûsa biaborî aktif kar-

ker in. Çina karker hêza berkır ya bingehin e. Rola wêye dı hundurê abori û jiyina cıvaki da zêdedibe. Kapitalizm kolandiverê gora xwe çina karker, ya ku bêemani keda wi dixwe bidiveyahi bihêzdi. Bereffûna çina karker li hnek navça û kargehên mezin bilezdi.

Dendika çina karker proleterya senayi pêktine. Nêzikê nivê karkerên senayi li kargehên mezin dixebitın ku ev kargeh bigıştı li dora pênc bajarên mezin kombûne. Komika bingehina bira dın ya karkerên senayiyê li kargehên piçûk belabûne. Xênc hêramên senayiyên kevn, hêramên senayiyên nû didamezırın. Hejmara karkerên senayi li bajarên piçûk zêdedibe.

Lı nav karkerên çandın û rêlê, yên ku biserûber li kargehek dixebitın bihejmarı mezin dıbin. Lê nisbete bitemamı jı axê qetyane nızm dimine, pıranıya vana karkerên demsali pêktın.

Ciyê abori û cıvakiya bira fire ya personela banqa û buroyan, ya mamoste û memûrên dın yên dewletê, û ya rewşenbırên bı derheqdest dixebitın, hıngê dıçe nêzikê çina karker dıbe.

Çina karker ya Tırkiyê dı hundurê cıvakê da rolek jı hêza hejmara xwe pır zêde dıleyize. Lı salên 1960'an û 1970'yan tekoşına sendıqali ya çina karker jiyina cıvaki jı kur va hılda bın tesira xwe. Nemaze proleterya senayi ceribinek şera politika grıng qezençkır, pêşengikır komên fire ya karkeran bıkevıne tekoşına sendıqali. Gehıneka yekbûna ideolojiya Marksist-Leninist û tevgera karker gavên grıng avê.

Lı rojên me pındama heri mezin li pêşıya yekiti û tekoşına çina karker ideolojiya emperyalist û burcûwapaşverû ye. Jı aliyê dın reformizma burcûwa û ideolojiya burcûwa piçûk tevgera karker jı kûr va keridike. evana hemû dıwardıke çina karker bısındıqali û bipolitik xwe bıhonine.

Ça diroka bıst salên axırın isbatkır çina karker çina heri şoreşger e ku dı hundurê cıvakê da dıgeşe û bihêzdi. Çina karker yek çineke e dıkare bıyekkırına hemû hê-

zên gel yên dın lı dora tekoşına rızgariya netewi û cıvaki bıgihijine serfiraziyê û pêşengiya bışoreşgeri nûkırına cıvakê pêkbıne.

Xızanên bajarın Bona tekoşına çina karker qezençkırına xızanên bajarın ku ew jı gundan tén li dora bajarên mezin komdıbın û nıkarın jı xwe ra şıxwılek berdevam bıbının, grıngıyek mezin nışandıke.

Gunditi Gunditi dı cıvakê da lı paşıya çina karker bira xwedanê grıaniya heri mezin e. Pıranıya mezin ya gunditiyê dı bın kedxwerna kapitalisti da roj bı roj xızandıbe û dıhrışe. Keysên dewletê tengdıbın ku bona lı gund dıjitiyên çini bı politika çandınê nerm bıke. Pêkanıya buhayên hilberinê, qredi û subvansiyonên çandınê hıngê dıçe zehfır bona mafên yekdestên bici û bıyani, bona mafên bazırıganê mezin û xwedanên axên mezin dixebitın, kedxwerın û şelandına van, pısta komên gundiyan xuzdıke. Yekdestên bici û bıyani feeliyetên xwe lı çandınê zêdedıkn.

Lı cem bı gunditi jı ber paramayına kapitalizmê, jı ber miratên feodali, jı ber kedxwerna selefkar-navdar, jı ber bıdiliti grêdayı mayına bı qeta axên hıngê dıçe piçûk dıbe jıyinek xızan, belengaz û reben didomine. Dı çandınê da bêsıxwılıya vesharti zêdedıbe.

Kapitalizm cûdabûna hundurê gunditiyê, cûdabûna navbera gundiyan bêax û xwedanên axên piçûk û navın, gundiyan dewlemend (burcûwaziya gund) lezdıke. Dıjitiyên çini lı der-bajaran kûrdıbın.

Lı hêramên der-bajaran bı zêdebûna kargehên senayi û çandınê ya kapitalisti, hejmara karkerên lı gund dıjın zêdedıbe. Koça gundiyan bêax û xwedanên axên piçûk ber bı bajarên mezin zêdedıbe, evana tevdıbine xızanên bajarın ku lı dora bajarın kombûne.

Mafên gundiyan, wana mecbûrdıke bı çina karker bıkevıne hundurê şırıktiyê. Lı Tırkiyê tenê bı vi rêyê gunditi dıkare rolek şoreşger bıleyize. Bona serfirazıya

şoreş, peydakırna şırıktiya karker-gundi mecbûriyet e.

Tebeqeyên nav-
vin ya bajaran,
rewşenbir

Tebeqeyên navin ya bajaran dî cıvaka Tırkiyê da ciyekî gıng dıgırn. Kapitalizm lî hundurê vana gehineka cûda-bûna çini bilezdike. Hinek birên tebeqeyên han dıhırşın, aliyek va jî tebeqeyên han fıredibın. Birên gıng ya esnaf û zeneetkaran, ya kedkırên seri ku bî derheqdest dıbebtın, ya memûrên dewlet teybetiyên xweqeyên berê bilezî windadıkın. Jî hundurê abûqat, dıxtor û mihendis ku bona xwe dıbebtın, birek pır piçûk bî burcûwazi va hevdiçivın, pêşberê vi tentêla pıranıya wan dıheje.

Mecbûriyet e şırıktiya birên fıre ya tebeqeyên navin ya bajaran bî çına karker were peydakırn. Rewşenbir ku birek wane piçûcık dıbine olamkarê hêzên karbıdest, bona çına karker şırıkên heri nezik in. Rewşenbir dı tekoşına rızgariya netewî û cıvaki ya gelê me da rolekî gıng wê bıleyızın.

Civanti

Dı cıvaka me da civanti ciyekî teybet dıgre. Oligarşıya hevkar û hukumetên wî, lî ser civanti zordestiyên gran bî abori û politik pêktının, bona wî tu mandıxek erênî amadenakın. Hıngê dıçe hejmarê civanên beşırxwıl yê xwendî û nexwendî zêdedıbe. Civanti dı tekoşına hemberê emperyalizm û paşverûti da rolek teybet û bışeref dıleyize. Civantiya welatparêz ku tım dı tekoşınê gelê me da ciyê xwe dıgre, bona çına meye karker hevaleke şerê bıbaweri ye.

Jın

Kapitalizm, dawıkırna perçiqandına jınan dayınne aliyek, bî talankırna keda jınan ku hıngê dıçe kaşdıbe senayi, perçiqandına han hê zêdekır. Jı aliyê dın tentêla han ev encamê dıafırınine ku jın tevıbıne tekoşına politik û sendıqalı. Bona tekoşına çına karker qezençkırna jınên

me ku jı demokratıkbûna jiyına cıvaki kêra heri mezin wê bıbının gıngıyek mezin nışandıke.

Gelê Kurd

Kurdên ku dı hundurê nıfûsa Tırkiyê da birek pır gıng pêktının, dı bın zordestiya bıcot da dıjin. Keda gelê Kurd ne tenê bî destê yekdestên bıc û bıyani, xwedanên axên mezin, selefkar û şelandiveran tete xwenn, jı vi jı vê da burcûwaziya Tırk lı Kurdıstana Tırkiyê zordestiyek netewi bıhoviti didomine.

Bendên pıhêt hene kedkırên Kurd bî kedkırên Tırk grêdın. Neyarê her du gelan yek e. Çına karkerê Tırkiyê dıji zordestiyên netewi yên ser gelê Kurd derdıkeve. Tekoşına dıji emperyalizm û faşizm, û şoreşa dijempereyalist ya gel ancax her du gel hêzên xwe yekbıkın dıkarı bıgıhıje serfıraziyê.

Dijitiyên kapitalizma grêdayi û para

Dijitiya ked û sermaye ku lı kapitalizmê dijitiya bıngihin e, eva iro lı Tırkiyê bî teherê dijitiya zêdebûyi navbera burcûwaziya mezin û yekdest, û komên gelê fıre tûjdıbe. Eva lı rex tûjbûna dijitiyên navbera emperyalizm û gelê Tırkiyê pêşvadiçe. Dijitiya navbera xwedanên axên mezin û unsurên deşma beriya kapitalizmê xweyidıkın, û komên gundiye fıre, dijitiya navbera burcûwaziya Tırk ya karbıdest û gelê Kurd, lı hundurê dijitiyên bıngihin cidıgırn ku ev jiyına cıvaki bıfşdıkın.

Encama van hemûyan, dijitiya tûjdıbe navbera emperyalizm û oligarşıya hevkar lı aliyekê, hemû çin, tebeqe û komikên civakiyên dın lı aliyê dın derdıkeve pêş. Eva dijitiya hane ku pêwiste bıewlı were hınrdarkırn, bona pêşvaciına cıvaki were peydakırn û, bona hoyên hınrdarkırna dijitiyên bıngihin navbera kedxwer û kedkırn wern peydakırn.

**Bi diroki
buhurina
kapitalizmê**

Hemû dijitiyên han bingeha buxranên cıvaki û politik li welatê me ne. Geşbûna kapitalizmê, yekdestbûn, zêdetir girêbûna emperyalizmê, politika nepaxkirê şer ya emperyalizma DYE, xima çini ya dewleta burcûwa tengdike, ewi paşverûtirdike, miltarizmê bihêzdike.

Neyarên bingehin yê gelê me emperyalizm û oligarşiya hevkar, bona mafên xweye kajo, bîlindbûna tekoşina çini, tîmî bî zêdekırina zordesti û êrişên xwe yê li ser çina karker, li ser hemû kedkır û hêzên pêşverû bersivkırn.

Evana hemû nişandikên pêktûne ji buxranên keys nadin ku hêzên paşverû bi azinên parlamentari karbidestiyên xwe bîdominî. Li aliyê din peniya şirikti ya çina karker fîredibe, keysên wiye tekoşinê zêdedibe, û evana hemû eniyek netewî demokratik him bîkeys, him ji mecbûrî dîkîn.

Îro Tirkîye di bin diktatoriya terorist ya oligarşiya hevkar da dîmine. Rejîma faşist xulamê emperyalizma DYE ye, neyarê pîranîya gran ya netewayê Tirk û Kurd e, û xênc dirêjkirna gehineka can windakirina kapitalizma grêdayî û bînisbetî paramayî li Tirkîyê tu şîxwilek nayîne ci.

Kapitalizm bîdiroki hatiye buhurin û keys tune ji ber bî rêya şoreşger, li ser bingeha sosyalist nûbûna cıvake bîfilitin.

Rêya rızgariya netewî û cıvaki ya gelê Tirkîyê

HIRŞANDINA DİKTATORİYA FAŞİST Û DAMEZIRANDINA DEMOKRASİYA NETEWİ

Wezifa lez

Wezifa herî lez ya roja me hırşandina diktatoriya faşist e. Armanca PKT di dema han da eve ku bî hırşandina diktatoriye azadiyên demokratik yê gelê nû va wern derbasê destkırn û firekırn. Eva wezifa parastina aşiti, rızgarkirina Tirkîyê ji bêtarek nukleer, xilaskirina wê ji vê yekê ku bube cendirma emperyalizma DYE û peydakirina ev yekê ku li hêram bube vejibartek aşiti, welatek karbidest, serbixwe. Eva, wezifa hane ku qezenckirinên cıvaki û abori yê kedkırn, memûran, gundiyan, cıvanan, esnafan û zeneetkaran ku hatine talankırn, nû va wern peydakırn û firekırn. Eva, wezifa eve ku zordestiya netewî ya li ser gelê Kurd ji holê were rakırn.

Rêya şoreşê

Wezifên han, ancax çina karker li hundurê eniya demokratik netewî hêzên aşiti û demokrasi yê herî fire yekbîke, diktatoriya faşista oligarşiya hevkar bi livinê jir û serbixwe ya komên gel were hırşandin, karin derbasbibe destê eniya hêzên netewî demokratik, demokrasiya netewî were damezirandin, guhırinên dijempereyalist demokratik destpêbî û gorî nisbete mehkemkirina serdestiya çina karker di çûyina gehineka han da, bî kûrbûn

û dawibûna şoreşa dijempyralist demokratik ya gel pêk-
heye ji bin va wern hûrindarkirin.

PKT, wextê kîşdike dî geşbûna gehineka şoreş-
ger da gav û pêpîlûkên biobjektîfî mecbûrî ne were banz-
dayîn, ev wê bube sedemên bîndestbûnên gran, راستiya
han jî dibîne: Şoreş gori şemayên serîyan da ne na, bi-
babetiya hilberina şerên rojek yê dehmilyonan kedkir
ku bona mafên xweyên kesdar dîkevîne nav û hilberina
têketinên wane afirandiver û jêhati wê dirûv û teybetî-
yên kesdar qezençbike.

Diktatoriya faşîst gîşkêva bêkeysîr şoreş bi rêya
aşitî bigihîje serfiraziyê. Parlamento kalek a cunta faşîst
e. Vêga hîma hemû cûreyên tekoşîna der parlamento li
pêşberê xwe hêzên biçek yê dewletê dibîne.

PKT, jî xîlmetkîrîna keysek herî piçûk aşitiver
wê para nemîne, li cem vî li ser xîma ceribên wan wê
koman ronakbike ku şoreş rêyek ne aşitî wê bişopîne û
parti bona hemû cûreyên tekoşinê wê tîvdarekan bibî-
ne. PKT ku jî roja hatiye damezrandin vîr va tîmî bûye
pêşbîra zordestî û êrişên gelek bêeman, ancax bi bîhîndî
pêkanîna tedbirên paraztîna komel û kadroyên xwe di-
ji polêzê, dîkare li hundurê kon an xebatên xweye berde-
vam peyda bike.

Rola parti û kom

PKT, partiya pêşeng ya çîna
karker, ya karkerên Tirk,
Kurd û hemû gelên hindika-
yî ya ye. PKT dîxebite yekitiyek herî bihez ya karkerên
Tirk û Kurd dî yek partiye û sendîqayên da were dame-
zrandin, û bi prensîbî li pêşberê têketinên honandina
karkeran gori jêderiya netewayê wan disekîne.

Komunist tîmî balên xwe didîne koman. Ewana,
di cîanîna wezîfên hildane pêşîya xwe da, bawerên xwe
gîrêdidîne komên gel û hêza wane honandi.

Komunist tîmî li qorên herî pêşîn yê tekoşinê
koman cidîgrîn. Ew bona doza gel jî tu mirandvaniyek
para nasekin, li paraztîna mafên çîna karker û mafên

hemû gel, li ronayikîrîna rêya tekoşîna wî bîbîrîyarî û jê-
hatibûna herî mezin nişandî. Jî mafên mirovên xe-
batkar cûda tu mafên teybet yê komunîstan tune. Ew
bona bi îdeolojîkî hinandî û gîhiştandî, bona bilind-
bûna seviya komelî ya çîna karker, û bona dî gehineka
şoreşger da bîkarîbe rola xweye pêşengî bine ci hemû he-
bûnên xwe dîkine gorin. Armanca bîngehin ya xebatên
wan li hundurê koman eve ku alîkarî bîkî gel bube
xwedanê ceribên politîk, û bigihîje zanîyariya mecbûrî-
yeta zivîrinê şoreşger û sosyalzmê.

Komunist li hundurê sendîqan, kooperatîfan, kome-
lên bêşe, komelên cîvanan û jinan, rêbirînên van pêşverû
bubîn nebîn li hundurê hemû komelên komî dîxebîtin
û hundurê van komelan dibîne pazezdarên pêşîn yê ma-
fên koman. Dî tevgera aşitî da bi jîrî cidîgrîn. Bona birên
welatparêz ya ordiyê bîkîşînine qorên gel bînavber xîret
didomînin.

Yek enî

PKT, bona aşitî û demokrasiya nete-
wî, bona damezrandina yek enî ya he-
mû hêzên netewî demokratîk wê bîxebite. Bî hev ra xe-
batkîrîna hêzên çep dî pêkanîna yek enî ya hemû hêzên
demokratîk netewî da dîkare rolek mezin bîleyîze. Ko-
munîst bi şîrîkên xwe, li ser bîngeha heqîya wekhevi
hevkarîdîkî, bona xwe tu teybetîyek daxwezînakî.

Gorî dîtîna PKT, rêya bîngehin ya damezrandina
yek enî ya hêzên netewî demokratîk eve ku li peniyê, li
hundurê şerê bi roje yekîtîya lîvî ya bi mîlonan ked-
kir were peyda kîrîn.

Tekoşîna gel

Geşbûnên li Tirkîyê tenê emperya-
lîzm û olîgarşîya hevkar kîşînakî.
Dîroka Tirkîyê, dîroka tekoşînen rîzgariya netewî û çî-
nî ye ku bînavber didomî.

Çîna karker ya Tirkîyê dî dîroka xwe da, li hoyên he-
rî destnedayî jî pêkanî komelên xweyên çînî, sendîqayên
xwe bîafirîne û bi şerên dijwar, bi tevgera 15-16 Pûşper

1 970, bî grevên mezin yê salên 1977-1978 û 1979-1980 gelek heqên civaki derbasê destê xwe kir. Ceribînen girîng qezençkir. Çîna karker di rêzek îşqalkirînen kardistanan da, di 1 Gulan'an û hvinên komi yê din da, diji erîşên bixwin sekini, hê ji polatir bû.

Bî tevgera dijdêrketînen komi lî diji Mihkemên Ewlehiya Dewletê (DGM) ya neyarê gel û diji terorîstên faşîst, bî grevên gîştî, bî berxwedayîna TARIŞ, bî hvinên protestoyên binav yê civanan lî diji emperyalizma Eme-riqa, bî berxwedayîna gelê Kurd ku nehişt serokên MHP (Partiya Tevgera Netewaperest) bîkevîne Diyarbe-kîr, tekoşîna bona heqê jinan, bî dengdayînen şerkarên aşiti, bî wegirtînen ax yê gundiye bîax û hindikax, bî mîtingên berkûrên piçûk, eneneyên şoreşger demokratîk yê gelê me hatin teyîsandin. Oligarşiya hevkar nikare bî tu zordestî û demogojîyek enene û potansiyela tekoşîna gelê me tunebîke.

Di dema herî tari ya paşîya 12 Kewçerî 1980 da pêş-berê hemû dijiwariyan çîna karker bî berxwedayînen xwe ku nayên tunekirin bawerîya komên fire yê gel qezenç- dike, di tekoşîna aşiti, serxwebûnî, şîxwîl û ax da bona wan dibe wekok.

DEMOKRASIYA NETEWI

Hêzên, wextê yekbîbînan dikarin tekoşîna aşiti û demokrasiya netewî bigihîjinne serfrazîyê bikîştîr der- ketine holê. Hêzên han, jî hemû çîn û tebeqeyan pêktê ku mafên wan bî oligarşiya hevkar tê hemberê hev. Ko- melên wan yê polîtîk, sendîqal û bîşeyî ne. Wezîfa PKT eve ku hemû hêzên han bona aşiti û demokrasiya netewî qezençbîke.

Bingeha çîni ya demokrasiya netewî

Demokrasiya netewî, bî hevkarîya çîna karker, gundiyan, esnaf û zene- etkaran, leşker, zabîtenîzm û zabi- tînen welatparêz, rewşenbir û civa- nan, xwedanên kargehên piçûk û navîn, gelê Kurd, bî hevkarîya hemû hêzên diji diktatorîyê dîskînin û lî do- ra programêk yekdîbîn, bî tekoşîna jêhati-serbixwe ya koman ku bî pêşengîya çîna karker didome pêkheye we- re damezirandin.

Demokrasiya netewî karîna van hemû çîn û tebeqe-

yan e.Karina han lı diji emperyalizm û lı diji oligarşiya hevkar e ku dendika wê çengek yekdest pêktin.

Wezifên demok-rasiya netewi **Hukumeta hêzên netewi demokra-tik azadiyên politik wê peydabike,**
gavên lezi bona paraztina aşiti wê
bawêje, bona faşizm nû va ranebe, bona koka hetrekên leşkeriyên paşverû were kolandin, bona militarizm jı ji-yina cıvık were derxistin, wê derbên mihkem lêde hêza oligarşiya hevkar û emperyalizma DYE, dewletê û hemû kolanên jiyina cıvaki wê demokratikbıke.

PKT lı dema han wê şerbıke daxweziyên hane jêrin werne pêkanin:

Bona aşiti, serxwebûniya netewi û dostiya navbera gelan

Paraztina aşiti Para hıldana bıyarê ku bona piş-tekkirina programa bıçekbûna nuk-leer ya NATO hatiye dayin; imzekirina peymanek ne ê-riskari lı navbera Peymana Varşova û NATO, diji xiretên firekirina kolanên xebatkirîna ya NATO' yê; bı pişt-da-yina dazanina Yekitiya Sovyetan ku berpirsiyariya han hıldaye ser xwe derba ewl ya nukleer pêknayine û lı diji welatên lı ser axên xwe çekên nukleer xweyi nakin, çe-kên nukleer naemiline, jı axên me rakirina hemû depo-yên nukleer; bersıva erêni dayina neytrana Komera Gel ya Bulgaristan ku armanedıke Belqana bıke hêramek bê çekên nukleer; destûr nedayina lı axên Tırkiyê roketên atom yên Emerıqa were cıkirin;

**Lı hêram aşiti
û dostiya
navbera gelan**

Derketina diji wê yekê ku "Hêzên Çeleng" ya DYE lı ser axên me we-rin cıkirinê, dawikirina plan û pêka-ninên firekirina wergehan, sıtarne-kirina balafirên AWACS'ên cesûsi lı ser axên me; derke-

tina diji têketinan ku lı hêram bloqên leşkeri yên êriş-kar yên nû werin damezirandin;

Kutakirina nehevhatina Tırk Unan bı tevnekirina NATO, û lı ser bingeha wekheviya heq ya her du welatê, lı ser bingeha hıqûq û pêkaninên navnetewani, nasneki-rina Plana Rogers ku Behra Ege û kolanên wê yên fı-rinê dıde bin karbıdestiya NATO û DYE;

Cianina sozên Tırkiye ku dı sala 1974'ê da eşkerekir-bû leşker jı Qıbrıs'ê wê werin para kışandin, jı hemû leş-kerên biyani pakkirina Qıbrıs'ê, naskirina prensibên ser-xwebûni, yekiti û karbıdestiya giravê, hûrındarkirina pır-siyara Qıbrıs bergeha bıbrati jiyina cıvatên Tırk û Ur-men giravê;

Gırêdayina peymanên ne êrişı ya bıhemberi bı hemû welatên cınar;

Lı Rojhılatanavin pısgiri bı hemû hêzên dijemperrya-list, berê pêşin bı gelê Filistin û KRF (Komela Rızgariya Filistin), paraztina heqa gela Filistin ku dewleta xwe bı-damezirine, paraderketina İsrail jı axên wegirtye;

Karbıdestiya **Qelışandina "Peymana Hevkari ya netewi** **Paraztinê** ku cunta bıyarkirye û hemû peymanên dilitiyê bı DYE hatine imzekirin ku ew bı karbıdestiya meye netewi va hevidû nagrin, bışkaftina wergehên Emerıqa û NATO jı axên me;

Jı ambargoya çek ya Emerıqa bı derxistina encamên pêwist, peydakirina paraztina meye netewi bı pêvendi-yên pır bıali, bı bingehkirina hêza me bıxwe, bı bēpın-damkirina geşbûna abori, ne gori doktrinên leşkeri yên Emerıqa, gori mafên netewi nû va sazkirina politika ew-lehiya netewi;

**Biaşiti lı
cem hev jiyin**

Pêkanina gavan lı bergehê bêbloqi;
Prensibên biaşiti lı cem hev jiyin wek, wekheviyên bıhemberi ıram-giri lı pêşiya karbıdesti û yekitiya axan, tevnebûna sıxw-lên hundur, hûrındarkirina nehevhatinan bēxılmetkirina

zordesti û gefên zordesti kirina bingeha politika der;

Lî hêram damezirandina cinartiya baş û hevkarîya karên bihemberi peydaîke bî hemû welatan;

Bona nû va qezeçkirin

û firekirina

heq û azadiyên demokratik

Effûya politik a giştî

Derxistina effûya politik a giştî, dawikîrîna qoşuşturman û girtînan, rakirîna sîza dardakîrîne; paradayîna heqên welatîyê yê koçerên politik û bona van naskîrîna heqa bîazadî zivîrîna welat;

Jî holê rakirîna zagûnabîngêhîna parêzdarê 12 Kewçerîna û amadekirîna zagûnabîngêhînek xwedanê babetîyên netewî demokratîk lî ser bîngêha demokratîk ya zagûnabîngêhîna 1961; peydaîrîna vê yekê ku hemû welatî bîjêhati û demokratîkî tevîbîne amadekirîna zagûnabîngêhîna û zagûnabîngêhîna derbasîrîna holê bî referandûmek ku lî hoyên azadî were pêkanîn;

Zagûnabîngêhîna netewî demokratîk

Bî vî zagûnabîngêhîne:

Derbasbûna hemû karîna parlamentoyê ku lî hoyên demokratîk were damezîrandin, û hisabdayîna hukûmetê tîkûtenê lî ber parlamentoyê, ancax bî bîrîyara parlamentoyê jî wezîfê hîldana hukûmetê; ecîbandîna sîstema hîlbîjartîna bînisbî lî ser bîngêha prensîba keysbîdîna reyên gel bî teherêk wekhewî bîteyîse parlamentoyê; bona 18 salîyan naskîrîna heqa jîbartîne, bona 21 salîyan naskîrîna heqa hîlbîjartîne;

Damezîrandîna rêbîrînen hêramî bî hîlbîjartînan, zêdekîrîna yetkîyên wan, û firekîrîna keysên wane diravî;

Rabûna qedexeyên lî ser partîyên politik PKT jî lî

nav, dawîbûna hemû cûreyên tevîbûnen dijdemokratîk yê lî ser partîyan, sendîqayan, dernekan ku ev bî navê qontrola dewletê têtê pêkanîn;

Bêkêmi naskîrîna heqa grev, peymanî komî û bîsen-dîqabûna azad bona hemû xebatkaran;

Peydaîrîna azadiyên xwe honandin, çapkirin, lîvîna pêkanîn û ponjîn, lî ser tu kesekî jî sedemê bawerîyên dinî û vicdanî pêkneanîna zordestî;

Peydaîrîna serxwebûnîya datkîrîne, otonomîya TRT û unîversîtan;

Jî holê rakirîna hemû zagûnên dijdemokratîkên kevîna û nû, weka DGM, Tentêla Nehînitî ûhd. berê pêşîn 141-142, qedexekîrîna partîyên faşîst, nejadperest û parêzdarê şer;

Dawîkîrîna zordestîyên netewî lî ser gelê Kurd;

Demokratîkkîrîna dewletê

Paqîşkîrîna dezgeha dewlet, nêma-ze ordî jî faşîstan, jî kavîlên cunta, jî vana pîrskîrîna hisabên sosretên

ku diji gel pêkanîne;

Dawîkîrîna rewşa han ku avagehên weka Millî Guvenlik Kurulu (Diwana Ewlehiya Netewî) û MÎT (Kome-la İstixbarata Netewî) lî hundurê dewletê dewletek din in, qetandîna hemû bendên van avagehan bî CîA û servîsên nepenîyên emperyalîstên din, û nû va honandîna avagehên ewlehiyê lî ser bîngêha demokratîk;

Pêkanîna hemû tedbiran ku demokrasîya netewî bîkarîbe xwe lî diji hemû cûre êrişên emperyalîst û neyarê şoreş bîparêze;

Biwezîfîkîrîna ordî bî wezîfên parastîna serxwebûnî û qezençkîrînen demokratîk; demokratîkkîrîna jîyîna hundurê ordî; rakirîna pêkanînen weka xîlmetkîrîna zordestî û lêdan;

Zivîrandîna memûrên dewlet û endamên hinandîne ya unîversîtan ser şîxwîlên xwe ku paşîya 12 Kewçerîna jî sedemên politik jî şîxwîlên xwe hatîne dûrkîrîn;

Diji grêbûniya abori û bahatiyê bona aboriyek netewî kêra gel

Guhîrîn dî politika abori da

- Ji bin va guhîrandina politika abori ku dewlet şopdike; dawikîrîna biryarên 24 Berfbarinapaşin û pêkanînen wane cûre cûre ku biryarên han barên buxranê di de ser piştî kedkîran, û grêdayibûna biaborî zêdedike ku welatên emperyalist didin sipartin;

- Tekoşîna hemberê bêşixwîlî kirîna armanca cîvaki ya bîngehin dî politika abori da, pêkanîna programên teybet bona hindîkkîrîna bêşxwîlî;

Bergehbûna ser- xwebûniya abori

- Şûna pêwendiyên abori yê nê wekhev bi welatên emperyalist, damezirandina pêwendiyên abori yê li ser bîngeha bîkêrbûna bihemberî û wekhevî bi hemû welatan; bona pêkanînen hevcedariyên finansmanên der ya aboriyê ji şopkîrîna evê rêyê; dawibûna grêdayibûna bi avagehên kolonyalistên-nû weka IMF û Banqa Cihanê; piştekkîrîna tekoşîna Sazûmanek Aboriya Navnetewîyî Nû ku di pîva cihanê da têtê domandin;

- Rakîrîna hemû teybetiyên bona sermaye biyanî hatiye naskîrîn; paraztîna bazara hundur li dijî sermaye biyanî; tîmî zêdekîrîna rola dewlet di îtxalat û ixracatê da;

Reforma demok- ratik ya ax û çandî

- Pêkanîna reformek demokratîk ya ax û çandî; belakîrîna axên xwedanê axên mezin bi destê komitên gundiyan, bona gundiyan bêax û xîzan; modernkîrîna çandî; bîerzanî û bî faizên nîzm peydakîrîna qredî, peyîn, derman, tov û navgînên çandî bona kargehên gundî, li hemû kolanên, ji berkîrîna heya malên tene kirin, heya firotinê piştekkîrîna tevgera xwe li ser bîngeha bîdîlî di kooperatîfan da honandinê; zêdekîrîna rola kargehên

dewlet li çandî; Kîfşkîrîna buhayên penî ya hîberînan li seviyekî keda gundiyan bersîvdike;

Tengkîrîna lîvî-

nên yekdestan

tunekîrîna

şelandiverî

- Dawikîrîna emilandinê kargeh û avagehên abori ya dewletê bona mafên yekdestên kapitalistên teybet û şelandiver; sekîrandina edandinên ji bûtça dewlet ku bin navê "teşwîq", "muafiyeta bacê", "iada bacê" digihîjinne holdingan, û bergehîkîrîna fonên han bîhêzkîrîna kargehên dewlet;

- Kêmkîrîna xerçkirinên giran ya bîçêkbûnê; bîhejmari kêmkîrîna ordiyê ku Tîrkiye di NATO'yê da ordiya bîhejmari dudan xweyîdike, berjêrkîrîna ordî ew qasê ku tîra paraztîna meye netewî bike; kurtkîrîna dirêjîya leşkerî;

- Derbaskîrîna dewlemendiyên sererd û bînerd li bin xwedaniya dewlet; peydakîrîna vê yekê ku karker bîdemokratîkî tevîbîne rêbirînen kargehên dewlet û kargehên mezin yê kapitalist;

- Hîldana buhayan bin qontrolê; paraztîna qedandiveran; pîndamkîrîna şelandiverî; pêkanîna tedbiran ku kedkîrîna tekîliyan wan bi qredîyan hene, xwedanê kargehên piçûk û navîn diparêze; bin qontrola dewlet dayîna fonên diravî xîzmeta geşbûna netewî ku li banqan kombûnê;

- Pîndamkîrîna qaçaxçîtîya bacê; pêkanîna reforma bîdîlîna datnas ku li ser bîngeha prensîba ji kesên pîr qezencdîkî pîr, ji kesên hindîk qezencdîkî hindîk bûne, bacên bîwesîte hindîkbike ku ev barbûnê ser piştî komên kedkîr û bona qedandinên luks bacên pêwîstî bine;

Bîsenayîbûn

- Şopkîrîna politikayek geşbûna bîplan ku li aborî, lî senayî û çandî serxwebûna abori wê peydabike, xirabiyên avayî û ne-wêkhevîyên kûr yê hêramî wê ji holê rake, berê hemû tîştan bi destê dewlet damezirandina van sektoran ku di senayî da dinamîk in û bi encamên şoreşazanîstî û tekni-

ki grêdayi nın, û seferberkırına hemû hêzên bona afirandina teknolojiya modern; peydakırına geşbûna bihevhati ya senayi û çandın; ecibandina prensiba xılmetkırına têzanên enerji yê welat;

- Paraztına kargehên teybet ku tevdibîne bisenayibûna welat û bihêzbûna bingehên serxwebûniya abori, piştekkırına kargehên piçûk û navin ku ew di pêşiya dijiwarriyan da ne, paraztına esnaf û zeneetkarên piçûk û peydakırına keysan ku evana hê jêhatitir tevbibîne aboriyê;

Bona çina karker - Her sal kışkırına derheqdesta heri hîdik bi teherê ku gori seviya jiyinek mirovati, bona hemû hêram û çiqên şixwılan wekhev, bi tevbûna demokratiki ya karkeran, û der bacê girîna derheqdesta heri hîdik; zêdekırına maas û derheqdestan ku peydabike hêza kîrînê li seviya jiyinek mirovati bimine; peydakırına heftiya şixwıl ya 40 seetê û di şixwılên giran da roja şixwıl ya 6 seetan; nemayina karkerên bêsigorte; guhîrandina Zagûna Şixwıl di bergehê paraztına heqên kedê ku ev karkerên çandın û rêlê ji hilde hundurê xwe; damezirandina sigorta bêşixwiliyê; zûtirki pêkanina tedbiran ku qezayên şixwıl were pîndamkırın, sıhheta xebatê were paraztın;

Bona gunditi - Pêkanina tedbirên pêwîsti ku gund û gundi ji paramayi, ji xizani were rizgarkırın; gihiştandina gundan alektrik, av, rê, olamên bijun; damezirandina dibistan û xanên çande; piştekkırına damezirandina tesisên senayi li gundan; pêkanina heqa sigortayên bijun û kaliyê bona gundiyan; piştekkırına gundiyan di avakırına xaniyan da;

Bona civanti - Bona civanti mandiyek biewlehi, hinandinek hevdem-demokratik û şixwıl; nû va sazıkırına hemû seviyeyên sistema hinandın, bi cûreki demokratiki û bingehin, gori pêwîstiyên geşbûna bi abori, cıvaki û zanista hevdem; pêkanina he-

qa hinandın bona hemû kesên; hûrındarkırına pirsıyarên burs û warê (yurt) bona xwendevanan; pêkanina plançêkırinek ku bona hemû cıvanên hinandna navin, xwendegêha bêsê û xwendegêha bilind kutakırına şixwıl peydabike; paraztına cıvanan li diji edetên xırab weka emilandina dermanên tevızandınê, alkolizm, pornografi û peydakırına keysan ku ew bikanbın wextên xweyên vala bihêjabıkın; pêkanina hinandina bêsêyi û gıştiya şagirt, çırax û karkerên cıvan bi ne windakırına derheqdest li hundurê seetên xebatê;

Bona jınan - Bona paraztına jinên xebatkar pêkanina prensibên bona şixwıla wekhev, derheqdesta wekhev û wekheviya fersend li şixwıl ditın û terfıbilındbûnê; paraztına dayêkayiyê bi destê cıvak û dewlet; vekırına qreşan;

Bijun - Peydakırına bê derheqdest xweyıkırına kedkırın; geşıkırına bijışikiya pındamkır; olamên bijun bınna gundan; modernkırın û li welat belakırına nexweşgehan;

Ewlehiya sosyal - Damezirandina sistemê hevdem bona ewlehiya sosyal; peydakırına qontrola demokratik li avagehên sigorta bi destê endamên sigortayan; paraztına kesên teqavut, bi, bêkes û seqetan;

Xani û bıbajarbûn - Qontrolkırına kırıyan; damezirandina xani bona dewletê kırına wezifa bingeh yek; peydakırına xaniyên bıbijuni, mekem bi kırıyên erzan bona kedkırın; geşıkırına kooperatifên xani damezirandine; çekırın û pêkanina planên bıbajarbûna modern ku dorhêl dipareze; hûrındarkırına pirsıyara qanalizasyon;

Zanist, çande, pişi - Paraztına zanist, çande û pişi lı diji xırabkırinên emperyalist, şoven û ne exlaqî; piştekkırına zanist çande û pişi bî destê dewlet ku babetiyên wane hevdem, mirovparêz, netewî û demokratik werne bihêzkırnê;

Karkerên lı der welat - Pêkanina peymanan ku tentêla bızagûnî ya karkerên lı der welat hıldıdine bin misagerê, û bona van hemû heqên cıvaki, a-borî û demokratik nasdıkın ku karkerên welatên tê da dijin xwedanên wan in; domandına tekoşinek jır lı diji politikayên hınêk hukumetan ku bergehıbûne vegerina axırin bî zorê bısıpartın; peydakırına keysên cibûn û şı-xwıldıtın bona karkerên vegerina axırin pêkanine; parazitına tesaruf û razandınên wan lı diji yekdestan û vana bergehkırına geşbûna netewî bî pêşengiya dewlet; dawıkırına zordestiyên politik ku bî destê konsolosıyan têtê domandın, rakırına xeracan ku bin navê xerc, mesref têne berefkırın, dawıkırına şêlandına bin navê leşkeriya bibedel; pêkanina planek geşbûne ku bikanbe koçkırına dervayê welat jı holê rake.

Partiya Komunist ya Tırkiyê bawerdike programa han dıkare bona yekitiya eni û livına ya hemû hêzên netewî demokratik bube bingeh. Beramberê vi PKT dıkare bî hêzên diji-cunta ku ew programa demokrasiya netewî gışkêva naecibının, bona hırşandına cunta, bona afirandına hoyên ku gel bikanbe wêna xwe biazadi nışanbıke hevkarî pêkbine.

TEMAMKIRINA ŞOREŞA DIJEMPERYALİST DEMOKRATİK YA GEL

Destpek û te- Yekbûna hêzên diji faşizm, jehati mamkırına şoreşe derbasê livinêbûna komên gel, û hırşandına diktatoriya faşist rêya şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel wê veke. Derbasbûna karinê jı oligarşıya hevkar destê hêzên netewî demokratik, damezirandına demokrasiya netewî, pêkanina guhırandınên lı jor hatine jımartın, pêpilûka ewıl ya şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel e. Her çıqas beramberê şırîkên wê ci û serdestiya çına karker lı hemû avagehên karinê zexmbube, ev qas demokrasiya netewî wê bızvıre karına gel, bergehıbube ser tamamkırına wezifên şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel.

Wezifên şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel, hêzên yekbûyî yên hemû gel bî pêşengiya çına karker, lı ser bingeha şırıkıtiya karker-gundi dıkarın temambıkin. Çına karker bî hêzên diji ku ew pêpilûka damezirandına demokrasiya netewî bî wan hevkarî pêkanibû, çıqas ev nêzikıbbıne hırnındarkırına wezifên nû wê hevkarıyê bıdomine.

Guhırinên

şoreşger

Dı dema tamamkırına şoreşa dijemperyalist demokratik ya gel da: Serxwebûna netewî wê were zexmkırın, hemû bendên bî NATO wê wernn qetandın, peymannên ne wekhev ku bı CAA hatine pêkanın wê wernn iptalkırın.

Şırketên burcûwaziya mezin û yekdest, û yên şırke-

tên biyani ku bona aboriya netewi girîng in, banqe, si-gorte, bazîrganiya der û bazîrganiya mezin ya hundur wê bîkewî bin xwedaniya dewlet

Bî piştêkîrîna mîlkên kooperatîfî û bî bihêzkîrîna kargehên dewlet, reforma demokratîk ya ax û çandîne awqas were zexmkîrîn ku êdî jê qe neyê para zîvîrîn.

Pêkanîna aboriya bîplan wê were destpêkîrîn.

Jiyîna politîk û bîgîştî hemû jiyîna civatî jî bin ya wê were demokratîkîrîn, wê were pêkanîna kedkîrî hemû kolanên jiyîne tevubûne rêbîrîne û qontrola demokratîk ya karkeran wê were firekîrîn. Karîna gel bona parastîna qezençkîrîna şoreşê tedbîrên pêwîstî wê bine ci.

Şoreşa çande wê were destpêkîrîn.

Hûrîndarkîrîna pîrsîyara netewî Karîna gel pîrsîyara netewî wê hûrîndarîbîke. Heqa qedera xwe bî destê xwe kifşkîrîna netewayê Kurd, ango heqa cîhêbûnê wê were peydakîrîn.

Ger gelê Kurd bî wêna xweye azad bîrîyarbîde, bî berambere gelê Tirk bîmîne, dewleta hevkar bî cûreki go-rî hoyên dirokîyên kesdar wê were sazîrîn. Bî zagûna-bîngehîna dewleta demokratîk heqa cîhêbûne ya gelê Kurd dî bin misagerê da bîmîne.

Komunist tûmî pîrezdarê dewletek merkezi û demok-ratîk in ku ev lî ser bîngêhabîdîlîti bube. Komunist wex-tê pîrsîyara netewî hîdîdîne pêşîya xwe, mafên çîna karker û sosyalîzmê lî pêşîya hemû tîştan digrîn.

ARMANCA MEYE SOSYALIST

Damezirandîna sosyalîzm û jî wir derbasbûna komu-nîzmê ku lî ser ala wî prensîba "jî hemû kesan qasê-hune-rên wî, bona hemû kesan qasê hevcedariyên wî" cidî-gere, armanca dîr ya Partiya Komunist ya Tîrkîyê ye.

Şoreşa dijempêrya-list demokratîk ya gel mezmbûna şoreşa sosyalist

Dî gehîneka şoreşa gîşkî ya bî du pêpîlûk da, şoreşa demokratîk bî derbasbûna jî gelek pêlekânên na-vîn wê rê veke sosyalîzmê. Bî kûr-bûna gehîneka şoreşger ku bî de-mokrasîya netewî wê destpêbîke, derbasê nav hevdu bûna wezîfên şoreşa dijempêryalist demokratîk ya gel ku temamdîbîn bî wezîfên sosyalist, pêpîlûka sosyalist ya şoreşê wê destpêbîke.

Hêza pêşeng û pêşvabîr ya şoreşa sosyalist çîna kar-ker e ku bî gundîyên kedkîrî û bî kedkîrên bajarîna şîrîktî dîdamezîrîne. Çîna karker wê bîxebîte hêzên ku lî berîya derbasbûna sosyalîzm bî wan hevkarî pêkanîbû qezençbîke tekoşîna armanca sosyalist û bî wan hevka-riya xwe bîdomîne.

Diktatoriya proletarya

Şûna dezgehê dewleta burcûwa ku lî dema hemû geşbûna gehîneka şo-reşa gîşkî ya bî du pêpîlûk da têtê

qet qeti kırıñ û tunekırın, karına bîhêz ya çına karker, diktatoriya proletera wê cibigre. Ev sazûmana cıvaki ya nû lı ser bîngêhên karına çına karker û xwedaniya cıvaki lı ser navgînên berkırînê, wê rûne demokrasiya rasti ye.

Sosyalizm

Bona bı fiili komên gelê fire tevbi-bîne rêbırına cıvak, afirandına hoyên pêwîst bona dosti û wekheviya gelan, bona kêra gel, bıplan û bêbuxran geşbûna abori, hıldana bın misager heqên cıvaki û politik ya gela kedkır tıkûtenê sosyalizm dikare peydabike.

Xwedaniya sosyalist wê bube bîngêh ku berkırın bıplan were honandın û kedkırên seri û mıl bîjêhati tevbi-bîne bergehkırına aboriyê. Ahaki dı sosyalizmê da zanist bıkeve kolanên cıvaki û abori yên cûre cûre, afirandınên hemû potansiyelên şoreşa zanisti û tekniki bona lezkırına geşbûna abori û bona bersıvıkırına hemû hevcedariyên endamên cıvak gışkê va û bıfıreyi were xilmetkırın. Şoreşa çande wê bîgihije encamê, hemû hêjayiyên çandeyi wê bîgihijine komên heri fire. Hêjayiyên mirovparêz û bîexlaqî wê bıbın karbıdest.

Ahaki wê pêkwere hemû cûreyên keda mirovê bıaliyê mirovê dın were xwerın û cûreyên newekheviyên netewi heta hetaye were tunekırın.

Damezırın û geşkırına sosyalizm wê xwe bıspêre pişteken tevbi-bûn û têketinên komên heri fire ku ew bıaliyê çına karker têne rêbırın û ronakkırın. Partiya Komunist gışke va pêşenga cıvaka sosyalist e. Bı politik jêhatıbûna gela kedkır û komelên komi ku zêdedıbe, zêdekırına heqên mirovan û bıpirali geşkırına demokrasiya sosyalist, yekitiya livın û wêni ya gel wê pêşvabibe.

Dı sosyalizmê da lı hoyên jı holê rakırına çinên kedxwer, bızêdebûyi hevırtına çinên kedkır, geşbûn û bîhezbûna saziya sosyalizmê, diktatoriya proletarya wê bıvıre dewleta hemû gel, û demokrasi hê jı geşbibe û wê derkeve seviyek bılındır.

Gelê Tırkiyê ancax derbasê jiyinê kırına programa han dikare bıgihije sazûmana cıvakek bêzordesti û bêkedxwerın ku bı sedsalane kovanê wi dıqışine. Şadi û bextewariya gel ancax bı rêya han pêkheye were peydakırın û timi were geşkırın.

Partiya Komunist ya Tırkiyê û hemû komunist bona pêkanına programa han, jı tu mırandvaniyek wê para nemın, hemû hêzên xwe dı rêya tekoşına ev armanca serbılind wê bıkine gorin.

Programm der Kommunistischen Partei
der Türkei, verabschiedet von dem V. Kongreß
der KPdT 1983 (kurdisch)

Türkiye Komünist Partisinin 1983
yılında V. Kongresinde kabul

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>